

мистецтва. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Випуск 204. С. 99-104 DOI випуску: 10.36550/2415-7988-2022-1-204 <https://www.cuspu.edu.ua/ua/arhpublff>

3. Дроздова К., Василевська-Скупа Л. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів у загальноосвітніх закладах. (2018). *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 50, 266-270.

4. Матіяш В., Швець І., Лановенко-Мельник Н. Особливості національно-патріотичного виховання в початковій школі засобами інтерактивних технологій // *Вісник науки та освіти* № 4(10). 2023. С. 570-585. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4\(10\)-570-585](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4(10)-570-585)

5. Остапчук Л.О., Сідорова І.С., Лановенко-Мельник Н.В. Автентична та народно-академічна манери співу: специфіка і шляхи професіоналізації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 35. Т4. С. 32-38. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-4-5>

6. Отич О.М. Мистецтво у системі розвитку індивідуальності педагога: історичний і методичний аспекти: монографія / за наук. ред. І.А.Зязюна. Чернівці: Зелена Буковина, 2008. 440с.

7. Січинський В. Чужинці про Україну. Прага: Культурно-наукове видавництво УНО, 1942. 225с.

8. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К.: Освіта України, 2008. 274 с. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

*Гудзенко Д., здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: Добровольська Р.О., доктор філософії,
старший викладач*

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Постановка проблеми. Розвиток української держави зумовлює необхідність виховання нового типу особистості з високим рівнем духовності і культури, спроможної самостійно приймати нестандартні рішення, здійснювати вільний вибір, творчо мислити, гнучко реагувати на

зміни обставин і самій їх творити. Цим параметрам відповідають творчі якості людини, які мають стати предметом цілеспрямованого виховання і розвитку.

Якраз через це стратегічним завданням, визначеним Державною національною програмою «Освіта» (Україна ХХІ ст.), є створення умов для реалізації та самореалізації особистості в освітньому процесі. Це вимагає переходу від директивної до особистісно-зорієнтованої моделі навчання й виховання, що націлює на пошук нових шляхів і засобів, які забезпечуватимуть розвиток внутрішніх можливостей учнів, їхніх потреб, інтересів, творчих здібностей.

Аналіз останніх наукових публікацій. Зазначимо, що проблема творчих здібностей є однією із важливих у психолого-педагогічних дослідженнях. Вітчизняними (Л. Богоявленська, О. Лук, Т. Белінська, Л. Василевська-Скупа, Р. Добровольська, І. Сідорова, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, Я. Шубінський та ін.) та зарубіжними (Ф. Баррон, А. Біне, Д. Гілфорд, А. Маслоу, К. Роджерс, Ч. Спірмен, Д. Томсон та ін.) дослідниками вивчалися різні аспекти проблеми творчих здібностей: їх природа, компоненти, критерії та показники розвитку, методи і прийоми формування. Більшість з цих питань все ж залишається дискусійними, що свідчить про складність та багатозначність досліджуваної проблеми [1; 2; 3; 4].

Виклад основного матеріалу. Музика визначається єдністю рівня розвитку трьох провідних якостей: ритмічного слуху, творчої уяви, почуття цілого.

Творчі здібності разом із вмінням відчувати зміст музики становлять музичність. Музика розуміється більшістю дослідників, як поєднання здібностей та емоційних сторін особистості, що виявляються в музичній діяльності. Характерні ознаки:

- здатність відчувати характер, настрій музичного твору, співпереживати почуте, виявляти емоційне ставлення, розуміти музичний образ.

- здатність прислухатися, порівнювати, оцінювати найяскравіші та найзрозуміліші музичні явища. Це вимагає елементарної музично-слухової культури, довільної слухової уваги, спрямованої на засоби виразності.

- вияв творчого ставлення до музики.

Музичне виховання – це цілеспрямоване виховання особистості шляхом впливу музичного мистецтва, формування інтересів, потреб, здібностей, естетичного смаку. Учні успішно засвоюють різні види музичної діяльності, якщо враховуються індивідуальні особливості, вікові можливості. Уява є основою наочно-образного мислення молодших школярів. Від сприйняття уява відрізняється тим, що його образи не завжди відповідають реальності, у них є елемент фантазії, вигадки. Уява – особлива форма людської психіки, що займає проміжне положення між сприйняттям, мисленням, пам'яттю. Уява молодшого школяра оцінюється за рівнем розвиненості: емоційної чуйності на музику, чіткості рухової реакції на ритмічні образи, швидкості емоційної реакції на різнохарактерні музичні образи. Роль уяви у творчому процесі важко переоцінити. Творчість пов'язана з усіма властивостями особистості, і не вичерпується якоюсь однією стороною. Психологія творчості проявляється у всіх конкретних його видах: музичному, літературному, художньому тощо. Політ фантазії у творчому процесі забезпечується знаннями, підкріплюється здібностями [2].

Молодшим школярам властива конкретність дитячої уяви, образи якого різняться за модальністю: зорові, слухові, дотичні, нюхові, рухові. Завдяки пізнавальній функції уяви, молодші школярі краще дізнаються про світ. Пізнавальна уява формується за допомогою відділення предмета від образу і позначення останнього за допомогою слова. Складний процес розвитку дитячого музичного сприйняття передбачає: короткі пояснення, застосування різних наочних прийомів, показ ілюстрацій, відокремлення окремих епізодів з п'єс, що яскраво розкривають музичний образ. Виразне виконання музичних творів – це простота, точність. Неприпустимі різного виду спрощення та спотворення. Коротке пояснення має бути яскравим, образним, спрямованим на характеристику змісту твору, засобів музичної виразності. Живе сприйняття звучання не варто замінити зайвими розмовами. Педагог має роз'яснити, розкрити почуття, настрої, виражені музичними засобами. Навіть голос педагога при поясненнях емоційно забарвлюється залежно від характеру музичного образу [1].

Використання наочних прийомів, показ ілюстрацій для активізації музичного сприйняття залежить від джерела додаткової інформації: літературні твори, вірші, цитати, загадки, прислів'я. При розвитку уяви, наочний метод поділяється на два різновиди: наочно-слуховий, наочно-

зоровий. Наочно – слуховий метод має значення, а застосування зорової наочності – допоміжне значення. Цитати музичні та літературні спрямовані на підкреслення будь-яких характерних рис музичних творів [3].

Роль програмної музики у розвитку творчих здібностей, музичності - значна. Це найбільш доступні та улюблені дітьми п'єси. На певну програму можуть вказувати вірші, назва п'єси, картина, намальована поруч. Будь-яка музична п'єса сприяє розвитку чуйності, творчої уяви, тому до репертуару треба включати п'єси, які не мають певної програми. Репертуар початкового періоду навчання: п'єси, пов'язані з народно-жанровою основою: пісня, танець, марш та п'єси, образного змісту. Образотворчість пов'язана із засобами музичної виразності, за допомогою яких створено музичний образ: характер мелодійних інтонацій, ритміка, регістр, особливості гармонійних співзвучностей, темпи, динамічні відтінки. Не можна нав'язувати учням уявлення про музику як про ілюстрацію явищ. У п'єсах, написаних для фортепіано, використовується прийом звуконаслідування, а разом з ним виникає стимул до розвитку слухової уяви, музикальних здібностей: музичності. Це допомагає визначенню емоційно-образного змісту твору.

Висновок. Таким чином, як показує практика, в рамках навчальних програм початкової освіти вправи розвивального характеру потребують збагачення спеціальними вправами творчого, нестандартного характеру, завданнями, які вимагають застосування знань у нових умовах. Очевидно, що в навчальній діяльності елементи творчості учнів проявляються, перш за все, в особливості її протікання, а саме в умінні бачити проблему, знаходити нові способи вирішення конкретно-практичних і навчальних задач у нестандартних ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Баранова, А. Формування інтересу школярів до навчання у вітчизняній педагогічній науці початку ХХ століття. *Психологопедагогічні проблеми сільської школи*. 2013. Вип. 45, С. 193-201.
2. Барановська І., Бровчак Л., Вацьо М., Дабіжа Л., Добровольська Р., Коваль Т., Колодяжна В., Ліхницька Л., Маринчук Т., Старовойт Л. (керівник), Тодосієнко Н., Черноус Т., Шикирінська О., Якименко Ю. Підготовка майбутнього учителя початкової школи до інтегрованого викладання мистецьких дисциплін: Колективна монографія. Вінниця, 2021. 246с.

3. Белінська Т.В., Василевська-Скупа Л.П., Костюк Л.О. Використання інтерактивних методів на уроках музичного мистецтва як засобу формування soft skills в учнів початкової школи. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2022. Вип. 51, С. 414-418.
4. Стребкова Д.В., Сідорова І.С., Науменко І.В. Реалізація інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх учителів у галузі мистецької освіти. Формування професіоналізму фахівця в мистецькій та технологічній освіті: теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». (1), 2021. С. 22-27
<http://93.183.203.244:80/xmlui/handle/123456789/10912>

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

*Єрмоменко О.О., здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Науковий керівник: Онофрійчук Л. М., кандидат педагогічних наук,
доцент*

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Проблема історичних етапів становлення та розвитку музичної освіти в Україні полягає у необхідності систематизації знань про її розвиток, враховуючи вплив фольклору, народних традицій, релігії, культурно-політичних змін.

Недостатньо оцінена роль народної музики в становленні національної освіти, вплив зовнішніх негативних факторів, а саме, проблеми фінансування, недостатньої популяризації української музичної культури у світі, породжує проблему підвищення її міжнародного іміджу, збереження історичних традицій із врахуванням нових викликів, впровадження сучасних методик і технологій навчання і виховання.

Проблема дослідження історичних етапів становлення та розвитку музичної освіти в Україні є багатогранною та вимагає врахування багатьох аспектів.